

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 8 (tiskarna l. nadst.). Uradno ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne; vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:00, polletna K 10:50, četrtletna K 5:40, mesečna K 1:80; za Nemčijo celoletna K 26:40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletna K 36:—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

OPRAVNISTVO se nahaja v Selesburgovi ulici št. 6, II. in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petletna 30 vin., pogojen prostor, poslane: in izključno 40 vin. — Inzerate sprejema upravnništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 541.

V Ljubljani, v četrtek dne 27. marca 1913.

Leto III.

Naše orožje.

Socialisti delavci zaupamo svoji lastni moči v boju proti sedanjemu krivičnemu družabnemu sistemu. Za ta boj pripravljamo in vzdržujemo dvojno orožje: organizacijo in časopisje. Vprašanje: »Ali je mogoče delavstvu zmagati — uvesti socializem — brez organizacije in časopisja?« moramo odločno zanikati.

Socialistični nauk nam razodeva jasno in neizpodbitno, da samo socializem zamore osvoboditi delavstvo in človeštvo sploh izpod kapitalistične sužnjosti. Socializem nam razlaga, da dokler obstoji kapitalistični sistem, se ne more nič izpremeniti na korist delavstva. Lahko nastopijo pač reforme, ki provzročijo izpremembe, ali izkoriščanje delavstva ostane nedotaknjeno.

V današnji družbi sta dva svetova, dva razreda ljudi. Na eni strani so tisti, ki delajo od zore do mraka v potu svojega obraza, na drugi strani pa tisti, ki nič ne delajo, a se žive ob delu prvih. Na prvi strani so delavci-proletarci, ki ne posedujejo drugega nego svojo delovno moč, katero morajo prodajati, če se hočejo preživeti, na drugi pa kapitalisti, ki od le-te kupujejo delovno moč, katere jim ustvarja zopet nova bogastva. Prvi, ki vse ustvarjajo, pogosto nimajo kruha, drugi pa, ki lenarijo, žive v razkošju in preobilici.

Če bi se vse to dogajalo po kakšnem nam nerazumljivem zakonu, ne bi nihče ugovarjal tem krutim razmeram, marveč bi se bilo treba samo vdati »v božjo voljo«, pa čakati, kaj še pride. Toda danes vemo prav dobro, kje leže vzroki te neznosne bede in krivice, ki se gode delavstvu; vemo, da je vzrok gospodarski bedi med proletariatom v tem, ker posedujejo kapitalisti orožje, tovarne in ostala proizvodna sredstva kakor zemljo, premogokope, železnice in prevozna sredstva itd. Vemo, da je koren gospodarske odvisnosti v tem, ker delavci ne more ničesar producirati brez orožja, katerega posedujejo kapitalisti, in da je vsled tega izročen na milost in nemilost kapitalistom. In ker to vemo, vemo obenem tudi, da bo delavec šele takrat osvobojen, ko preneha kapitalistični sistem; kajti le v družbi, kjer bo ves narod lastnik proizvodnih sredstev, je gospodarska svoboda delavca zagotovljena.

Ker kapitalisti vladajo gospodarsko, vladajo tudi politično, kajti politične razmere so le odsev gospodarske moči. Dokler je delavec suženj v rudniku, na železnici, v rudokopu, v fabriki itd. je suženj tudi v občini, deželi in državi.

Če vse to vemo, potem ne moremo čakati in upati, da pride odrešenje od zgoraj ali da se bo zgodil čudež in da se razmere same izpremenijo v naš prid. Zavedati se moramo, da je vsak uspeh odvisen od moči. Samo stremelje in želje in prazno upanje, da bo že boljše, niso rodile nikdar sadu; vedno je odločevala moč.

Kapitalizem ne vlada »po milosti božji«, nego s svojo močjo. In vladal bo tako dolgo, dokler ga ne vrže druga moč, moč delavstva, moč socializma. Nikjer ni zapisano, kdaj bo delavski razred vrgel kapitalizem ob tla, ali brez koledarja se lahko izračuna in pove, da takrat, ko bo dovolj organiziran, ko bo njegovo časopisje dovolj močno.

Za uspešen boj mora proletariati pridobivati vedno nove moči, katere je potrebna za

končno zmago. Te moči so organizacija in časopisje.

Kapitalisti in njih zavezniki — posvetni in neposvetni hlapci vedo prav dobro ceniti moč časopisja, zato je kapitalistično časopisje tako močno. Moč časopisja je ogromna. Časopisje je izzvalo vojne in diktiralo mir, postavljalo in odstavljalo vladarje; časopisje je in še danes pripravljalo kapitalistom polje za izkoriščanje.

Brez časopisja bi se kapitalizem ne bil nikdar razvil do svojega viška, ne bi mogel vladati, kakor ne bi mogel živeti brez železnic, parobrodov in drugih industrijskih pripomočkov. Časopisje je kapitalistom meč, zagovornik in prerok. S pomočjo kapitalističnega časopisja vlada kapitalizem krutejšje nego katerikoli kronan glavar.

Od kar se je začelo delavstvo zavedati, spoznavati svoje naloge in zbirati svoje moči, da začne boj za gospodarsko neodvisnost, je imelo kapitalistično časopisje še eno nalogo: odvajati delavce od njih cilja in napadati njih sobojevnike, z namenom, da še v nadalje služijo zvesto interesom kapitalizma. Kapitalistično časopisje se je odteje posluževalo vseh, še tako umazanih sredstev, samo da so služila namenu, begati delavce in jih pahati nazaj v temo in nevedo. Zato nahajamo v tem časopisju članke o proslavi izkoriščevalcev, o pokorščini delavstva napram kapitalistom in o poveličevanju patriotizma, katerega so sami najmanj zvesti.

Zadnji čas, ko vidi to časopisje, da socializem raste, je začelo prinašati tudi vesti o socialistih in socializmu, toda vedno v taki luči, da služi vedno le kapitalizmu, kajti vsebina teh vesti je zavita in zlagana po kapitalističnem načinu. Na stotine laži o socialistih prinesejo ti časopisi vsak dan. Po eni strani se delavstvu laskajo, po drugi ga pa napadajo in grdi.

Nasproti temu časopisju piše v korist delavcev edino socialistično časopisje, katerega vzdržuje delavstvo samo. Brez socialistične organizacije in socialističnega časopisja se delavstvo ne more in se ne bo nikdar osvobodilo! Zatorej v organizacijo in na agitacijo za »Zarjo«!

Volitve v goriški deželni zbor.

Blizu se čas, ko bodo volilci na Goriškem poklicani, da si izvolijo nov deželni zbor. Volilni boj obeta biti precej hud in sicer zato, ker bodo letošnje volitve tudi odločevalne, kdo postane naslednik pokojnega Pajerja v deželnem glavarstvu. Kakšen bo izid deželnozborskih volitev na Goriškem, danes ni mogoče povedati, in tudi kdo postane deželni glavar, je danes še uganka. Slovenski klerikalci upajo, da pridejo po prihodnjih deželnozborskih volitvah v deželni zbor v največjem številu, kot najmočnejša stranka in da jim pripade mesto deželnega glavarja. Tega mnenja pa niso italijanski liberalci (dosedanji zavezniki slovenskih klerikalcev); oni namreč pravijo, da mesto deželnega glavarja mora ostati v rokah Italijanov. — Kandidatov za to mesto je kakor gob po dežju. Slovenski klerikalci kandidirajo dosedanjega podglavarja, gosp. Gregorčiča, in v poštev prihajata tudi Fon in Stepančič. Italijanski liberalci pa si niso edini v osebni; nekateri žele imeti dr. Pettarina, dosedanjega deželnega odbornika in deželnega uradnika; dr. Pettarina si je

izvolil že pokojni Pajer za svojega naslednika, in ga je tudi dobro izučil v tem pogledu; ampak dr. Pettarin ima mnogo zavistnikov in ni izključeno, da se italijanska liberalna stranka ob vprašanju deželnega glavarja razbije, ker sedaj nimajo — po smrti Pajerja — nobene avtoritativne osebe, ki bi jim stala na čelu in jih vodila. Med konkurenti dr. Pettarina je doktor Pinausig, ki bi rad postal deželni glavar; pripetiti se zna, da pokličejo iz penzije nekdanjega goriškega državnozbornskega poslanca dr. Maranija, kateri živi že nekaj časa oddaljen od političnega življenja, je nedvomno najposobnejša oseba za deželnega glavarja, kar jih imajo italijanski liberalci.

O narodnonapredni stranki na Goriškem ni več ne duha ne sluha; njeni nasledniki, t. j. »mladi«, ki so prevzeli, oziroma kupili od nekdanjega liberalnega voditelja g. Gaberščeka »Sočo« in »Primorca«, so že ponujali slovenskim klerikalcem kompromis med slovenskimi narodnimi strankami, ampak odgovora menda niso še dobili. Furlanska ljudska stranka (italijanski klerikalci), katere dosedanji zastopniki so demisionirali vsled znanega nezakonitega postopanja večine (slovenski klerikalci in italijanski liberalci) misleč, da bo vlada razpisala nadomestne volitve, pri katerih so upali na zmago, skušajo sedaj na ves možne načine razdreti obstoječo zvezo med slovenskimi klerikalci in italijanskimi liberalci ter se združiti s slovenskimi klerikalci in na ta način ustvariti izključno klerikalno večino v bodočem deželnem zboru. Ustanoviti izključno klerikalno večino v bodočem deželnem zboru je želja goriškega knezonadškofa, ki sedi v deželnem zboru kot poslanec-virilit. Ako se kaj takega zgodi, ima italijanska ljudska stranka pripravljenega kandidata za mesto glavarja: državnega poslanca Bugatta ali Faiduttija; četudi ne dobi glavarja, pa sta italijanski klerikalni stranki dve deželnozborski mesti skoro zasigurani.

Kakor je razvidno iz navedenega, smatrajo vse meščanske stranke deželni zbor za sejmšče, na katerem se sklepajo vsakovrstne kupčije na korist raznim osebam ali strankam, ne da bi se napravilo kaj koristnega za občni blagor. Zategadelj bo dolžnost delavstva na Goriškem, da se že sedaj pripravlja za prihodnji volilni boj, v katerem morajo gospodujoče stranke občutno izvedeti, kaj delavstvo zahteva od deželnega zbora in kako se mora ravnati z ljudskim denarjem.

Kako se ima izvršiti volilni nastop naše stranke pri prihodnjih deželnozborskih volitvah, bode določila deželna konferenca, ki se bo vršila takoj po razpisanih volitvah, na kar opozarjamo že sedaj vse okrajne in krajeve organizacije in zaupnike. Vsem našim pristašem pa priporočamo, da se pripravljajo že sedaj na volilni boj.

Težave delavskega časopisja na Angleškem.

V oktobru lanskega leta je delavska stranka na Angleškem ustanovila svoj dnevnik »Daily Citizien«; z ustanovitvijo dnevnika se je lotila težke naloge: osvoboditve angleškega delavca iz krempelj meščanskega časopisja. Veliki londonski listi nudijo svojim čitateljem mnogo čtiva in tiskajo se po navadi v izdajah od pol do enega

milijona. Po vsem svetu vzdržujejo nepregledno vojsko dopisnikov, za brzobjavna poročila zmenejo ogromne tisočake. Vsled velike in nevarne konkurence so za ustanovitev in vzdrževanje dobrega dnevnika v Londonu potrebne kolosalne vsote.

Ob teh razmerah ni nič čudnega, da tudi glasilo naših angleških sodrugov ni na rožicah poslano. Takoj ob ustanovitvi je manjkalo sposobnih oseb v stranki, ki bi bile v stanu voditi velik političen dnevnik. Pomagati so si morali z najboljšimi časniki in od meščanskega časopisja, kateri so že prej bili prijazni delavskemu gibanju. Sedaj so prve težave v tem oziru premagane in »Daily Citizien« je zlasti v vprašanih njevanje politike zvest bojevnik mednarodnega delavskega gibanja. V notranji politiki je tolerant napram vsem smerem angleškega razredno zavednega delavstva in deluje z vsemi silami na združitev skupin v enotno in veliko stranko. Največ preglašuje delajo angleškimi sodrugom inzerati. Ako bi imel »Daily Citizien« pol milijona čitateljev, bi te skrbi odpadle in stroški izdajanja bi se pokrivali z naročninami. Danes pa ima »le« 200.000 čitateljev, kar je sicer samo na sebi ogromna številka, a vzlic temu za vzdrževanje še ne zadošča. List potrebuje petnajst kolon plačanih inzeratov, a ima jih le pet; kapitalisti se ga ogibljejo, ker jim gleda »Daily Citizien« ostro pod prste.

Dnevnik je bil ustanovljen z nominalno glavnico 3.600.000 kron; od te svote pa sta šele dobra dva milijona podpisana in poldrug milijon vplačan. List je bil ustanovljen ob zelo neprikladnem času, po velikih mezdnihih bojih rudarjev, železničarjev in tekstilnih delavcev, ko so bile blagajnice precej izčrpane. Sedaj se blagajnice organizacij zopet polnijo in pred nekaj dnevi je konferenca organizacij sklenila prispevati od vsakega člana za vzdrževanje dnevnika na leto po en šiling, t. j. 1 K 20 vinarjev. Na ta način dobi »Daily Citizien« na leto od strokovnih organizacij 2.400.000 kron podpore. V tej ogromni žrtvi se kaže kako angleško delavstvo ceni svoj dnevnik; voditelj rudarjev, Smillie, ga je imenoval najdragocenejšo posest vsega delavskega gibanja.

Da je »Daily Citizien« vsem nazadnjakom in delavskim sovražnikom trn v očesu, je samo po sebi umevno: vsemu delavskemu časopisju ki brani delavske koristi, ki odkriva delavstvu nevarnosti in zbira množice na boj, se godi tako. Ko je bila v zbornici lordov v razpravi t. zv. osbornska predloga (imenovana po sodniku Osbornu, ki je strokovnim organizacijam prepovedal vsakršno politiko v eni svojih zloglasnih sodb!), so lordi na predlogo obesili dodatke, ki bi strokovnim organizacijam onemogočili izdajanje političnega časopisja. Dodatek je bil naperjen naravnost zoper »Daily Citizien«. Poslanska zbornica je sklep lordov brez dolgih ceremonij zavrgla. Gotovo je, da bo »Daily Citizien« še nadalje vztrajal in kazil buržvaziji veselo politično življenje in da ga bo delavstvo ohranilo, pa naj terja še toliko žrtev. Delavstvu se je prikljubil in brez nje ne more shajati; tudi kritikasti in nezadovoljnejši, ki jih nikjer ne manjka in ki so v začetku vihali nosove zdaj nad tem, zdaj nad onim, so se izmordirali spoznavši, da so nedostatki sad neprijaznih razmer, ki se mora z njimi boriti vsak delavski časopis.

DR. MAX ADLER:

Socialni žmisel Marxovega nauka.

(Prevel M—ir.)

Trideset let po smrti moža, katerega življenjsko delo ni obstajalo v tem, da bi razodel svetu revolucionarno odkritje ali iznajdbo, ampak ki je odpiral človeškemu mišljenju in razumevanju stvari nova pota, je ponavadi prekratka doba, da bi izpoznali to, kar utemeljuje njegov vekovni pomen, to se pravi, njegovo trajno umstveno pridobitev, ki je vzvišena nad izpremembami časov in interesov. Kajti tisti boj časovnih interesov, ki opredeljuje njegovo mišljenje, ki mu je postavljali probleme in določal njih razrešitev: obdaja tudi še novo pokolenje in je pričujoč v enakih razlikah mnenj in domnevanj, pričakovanj in strasti kakor v času, ko so se porajali oni novi nauki. Prav lahko je tisto, kar se kaže kot ocena trajne veljave velikega umstvenega čina, le navdušeno privržništvo in pristranost. Le če sodi to novo in veliko, časi porojeno v najsilnejšem boju, ker obsega najgloblje življenjske interese ljudi, v krog objektivnega spoznavanja, v katerem ni več drugega boja, kakor boj znanja z zmotno in v katerem premaguje najprejše nasprotja, brezstrastna in neutajljiva enotnost znanstvenega motrenja — le tedaj je dana na tem ustaljenem nepremičnem stališču točka, s katere je mogoča nepristranska ocena pomena velikega duha ne le za nas, ki smo njegovi pristaši, marveč za ves umstveni razvoj sploh.

To stališče moramo napram Karlu Marxu zavzeti in to ni težko. Dovolj svetovnozgodovinske veličine je za človeka, da je bil buditelj velikega dela civiliziranega človeštva, da je napolnil mednarodno čuteča proletarska srca z zavestjo lastnega položaja in lastne naloge, da

mu je odprl pot in postavil cilj. Pa naj je to Marxovo delovanje še tako globoko zarezano v zgodovino, da bo kot čimtelj iz nje izginilo šele tedaj, ko bodo zmagale in se izpolnile njegove ideje, da bode potem še nadalje živelo v spominu, vendar v tem od daleč ni izčrpana vsa njegova veljava. Nasprotno, kar se tako viharoma odigrava pred našimi očmi na zgodovinskem odru, veliki organizacijski proces proletariata vsega sveta po Marxovih idejah, to doslej nezastisljano utelešenje enega misleca v enotni volji in skupnem delovanju milijonov, je le vzvišena, grandiozna potrditev Marxovega pomena, potrditev še vse premalo poznanege dejstva, da si je znanost z njim prvič osvojila novo polje, socialno življenje, na katerem je mogoča nova tehnika, ki ne bo kakor prirodoslovna ustvarjala in izpreminjala zgolj posameznih dobrin življenja, temveč ki hoče vse družabno žitje zavedno preobraziti in preustrojiti. Nova misel, s katero je Marx izvršil to dalekosežno razširitev naše teoretične posesti in ki poraja poleg prirodoslovja socialno vedo z enako metodično strogostjo vzročne zakonitosti, je pojem podružabljenega človeka. Z njim dobiva dosedanji pojem družbe dosorej še nedosežno jasnost in natančnost.

Človeška družba, ta posebna zveza ljudi v skupini, ki kaže obenem najraznovrstnejše boje in razdvojenost, je postala najpreje v obliki vprašanja po pravi razumni organizaciji države problem neprestanega umstvenega dela od šestnajstega stoletja dalje. Ali če se je enota družabnega življenja izvajala iz božje postave, ali iz razumnih interesov ljudi, ali iz prirojenega družabnega nagona, vselej se je na ta način za pojmovanje izgubilo uprav tisto, kar je bilo treba pojasniti: družba sama. Vselej je stopal v ospredje človek-pocedinec, ki se je le družil z drugimi, ne da bi se dejstvo te zveze, ki tvori slede enoto družbe, s tem pojasnilo, niti da bi se

spravili v pojem. In celo na onem višku mišljenja, kjer se je ta enota prvič borila za svoje izražanje, v klasičnem nemškem modroslovju, ki bi ga lahko označili za modroslovje družabnega značaja človeškega uma, se je dobila samo oblika, ki pa je njen značaj še bolj otemnila, namesto da bi ga bila osvetlila. Tako je dobil izraz pri Kantu lik splošne zakonodaje duha in pri Fichteju in Heglu izraz razvojnega procesa pameti, da se tam izlije v navidežno individualistično vprašanje spoznavalne kritike in tukaj v skrivnostno univerzalistično metafiziko.

Stopraj s Feuerbachom se je izvršil oni pomembni in načelni obrat v načinu mišljenja, kateri razodeva kot temelj splošne zakonitosti človeškega duhovnega žitja — ki se predstavlja človeku kot svet idej, predvsem verskih idej — vrstno bistvo človeka. Najvišje bitje, katerega emanacije je verni človek strmeč odločil od sebe kot delovanje božanstva, misleči človek kot vladanje svetovne pameti, se je izkazalo za bistvo človeka samega, ki je-le na ta način mogel takorekoč samoraslo uveljaviti svoj lastni značaj. Kajti bistvo človeka je le v skupnosti, v enoti človeka s človekom ... skupnost človeka s človekom je prvi princip, načelo in ločilo resnice in splošnosti. (Načela modroslovja, §§ 59 in 41.)

Znano je, kakšen velikanski vtis je napravila Feuerbachova filozofija s tem principom o bistvu človeka na mišljenje one dobe, ki je še vsa bila pod vplivom Heglovega modroslovja. To pa si je mogoče le tako razložiti, da so jo občutili kot jasen izraz davno slutene resnice. Tudi Marx je občutil osvobodilni učinek tega umstvenega čina in to jasno izpričuje v svojih prvih spisih, tako velja v tej dobi, kakor da stoji popolnoma pod vplivom Feuerbacha. To pa je zmotno: Marx ni bil nikdar pristaša Feuerbacha; sunek, ki ga je dobil od tega misleca, mu je bil le pogon na docela lastni poti, katere se zdi, kakor da bi držala v smeri Feuerbachovega mi-

šljenja, ki pa že v prvem početku kaže značilno razliko, po kateri je Marx osredotočil temni Feuerbachov pojem človeškega bistva v nov pojem o človeški družbi. Če bi to ne bilo tako, bi Marx ne mogel že leta 1845, preko Feuerbacha s tako jasno zavestjo, kakor je šel preko njega v znamenitih tetah o Feuerbachu. Tukaj je nova, revolucionarna misel o podružabljenju človeka v nasprotju z vrstnim bitjem jasno izgovorjena in izpričana nepopolnost, ki je lastna Feuerbachovi rešitvi. »Človeško bistvo«, pravi Marx nasproti Feuerbachu, »ni abstraktni atribut posameznega individua. V svoji resničnosti je skupnost družabnih razmer. Feuerbach, ki se ne ozira na oceno tega resničnega bistva... more človeško bistvo pojmovati le kot »vedo«, kot notranjo, nemo, mnogo individuov samo prirodno združujočo splošnost. Ore pa zato, da se spozna, da ta vrsta ni le prirodno dejstvo, ampak vzajemna odvisnost in spletenost ljudi, ki jo s svojim delovanjem, z načinom, kako sami delujejo med seboj in drug nad drugega, neprestano ustvarjajo. Pojem človeške družbe se istočasno razširi in vzpne do misli končno dosežene zavesti o njeni zvezi ljudi v delovnem procesu, v katerem delo posameznika ni odvisno le od dela drugega, marveč se brez tega niti predstavljati ne da.« To je jedro nadaljnjih Marxovih tez: »Družabno življenje je bistveno praktično. Vse skrivnosti, ki zapeljujejo teorijo k skrivnostnemu, k misticizmu, imajo svojo racionalno, razumno rešitev v človeški praksi in v razumevanju te prakse.« S tem je razlika Marxovega stališča napram Feuerbachovi rešitvi problema izražena dovolj jasno. Pri Feuerbachu je glavni pojem še zmerom človek, pri Marxu pa družba. Namesto človeškega bistva stoji od Marx samega kot novo stališče označena misel »človeške družbe« ali podružabljenega človeštva.

(Dalje.)

Ljubljana in Kranjsko.

— Kaj si vse dovolijo! Zadnji »Gostilničarski Vestnik« piše: »Na Jesenicah je zaprosila za gostilniško koncesijo sestra proslulega tamonjega župana. Kljub temu, da je druga odozda nepovoljno mnenje, ker na Jesenicah res ni nikake krajevne potrebe za novo gostilno, je okrajno glavarstvo ugodilo prošnji in podelilo koncesijo. Proti temu se je seveda zadruga pritožila na deželno vladu in radi tega je okrajno glavarstvo z opozoritvijo z dne 10. decembra 1912 št. 25.431 opozorilo prosilko, da toliko časa ne sme izvrševati gostilničarskega obrta, dokler ne reši deželna vlada od zadruge vlozene pritožbe. Prosilko pa ta opozoritev menda presneto malo briga, kajti ona toči nemoteno naprej in sicer po zatrdilu njene brata radi tega, ker je eden izmed gospodov deželnih odbornikov dal njemu nasvet, da naj sestra kar toči, ker se jej ne bo zato nič zgodilo in bo že on skrbel pri deželni vladi, da se tudi rekurz zadruge zavrne. To je suho dejstvo, ki pač dovolj značilno kaže, kako daleč smo že prišli v naši deželi. Gotovi ljudje nekaznovano teptajo kakor v zasmeh zakonite določbe.« — Da klerikalna gospoda v deželnem dvorcu kakor za stavo tepta veljavne postavbe, da zapeljuje svoje pristaje v protizakonita dejanja, to se ni prvič zgodilo to pot in tega smo na Kranjskem vajeni kakor otrok palice. Zanimiva je ta zgodba bolj zato, ker pokazuje vso neresnost klerikalnih fraz in izjav. Ob slavnostnih prilikah napoveduje klerikalna gospoda alkoholni boj do noža in še nedavno je na protialkoholnem zborovanju dr. Susteršič v imenu deželne uprave zagotovil, da bo deželni odbor v svojem področju na vsa moč podpiral protialkoholna stremeljenja. V dejanju pa vidimo, da so klerikalci v deželnem odboru najprejkejši zaščitniki pijančevanja in da jim obstoječi gostilniški koncesiji še ni zadosti. Ampak tudi z druge strani je zgodba podučna: Pred volitvami jih ni bolj gorečih reševalcev obrtnikov od naših klerikalcev in na agitacijskih shodih in sestankih se jim usilje za srednje stanove čisto zlato iz ust. Pri njihovem vsakdanjem delu po volitvah pa opazimo, da so jim obrtniške koristi kakor lanski sneg in da so vsak hip voljni izpodkopavati obrti podlago, samo da spravijo svoje politične priganjace in njih žlahto pod streho. Take stvari si je treba zapomniti in jih jim pomoliti pod nos, kedar love glasove z demagoškimi obljubami!

— »Vzajemnost« v Sp. Šiški je 15. t. m. priredila drugo predavanje, za katero je naprosila sodelujoč Stebičev, da je predavala o razmerju žene s socialno demokratično delavsko stranko. Predavanje je bilo zelo dobro obiskano — Prihodnje predavanje bo v kratkem. Vse sodruge v Šiški pa vabimo, da pristopijo kot člani k »Vzajemnosti«, da bo lažje v kulturnem oziru kaj pomembnega storiti.

— Iz Šiške. Kake pojme imajo občinski odborniki liberalne stranke v Sp. Šiški, kaže slučaj, ki se je zgodil 21. t. m. pop. Liberalni občinski odbornik D. G. je našel pri belem dnevu gnojno jamo, to je: šišensko »požiralno« jamo, v katero se steka vsa nesnaga skupaj. In kaj mislite, kam je vozil to blato, kamenje in pesek iz te jame? Kar na glavno cesto pred svojo hišo, če: bo pač boljše in lepše dišalo. Sodr. Klemenčič, ki stanuje nasproti odb. D. G. je moral poklicati župana Seidla, ki je svojemu somišljeniku ukazal, da se mora taka nesnaga drugam zvoziti, da velika javna cesta še ni gnojšča.

— S Save na Gorenjskem. Ko je letos tovarniško konsumno skladišče dalo nekaj procentov dividende, so bili nekateri polni hvale, kako znamenita institucija je to skladišče. No, praksa pa kaže vse kaj drugega. Danes navedemo nekaj slučajev, iz katerih vsakdo razvidi, da taka tovarniška konsumna skladišča niso veliko prida. Delavec L. dela 9 let v tovarni, ima ženo in 4 male otroke, eden je še na poti. Mož je do praznikov porabil v tem skladišču za 62 K na svoj račun — pred prazniki so mu pa kar ustavili daljše dajanje blaga, češ — sedaj imaš že toliko, kolikor boš ves mesec zaslužil, ker boš imel malo šihov; zaradi pomanjkanja naročil se delajo v tovarni na Savi po 2—3 šihne na teden. Družina ni imela čez praznike in do 1. aprila ne bo imela nič jesti. Delavec sam je oslavel tako, da je moral leči. Ako ne bi bilo tovarišev, ki imajo kot trpini sočutje s tovarišem, bi poginila rod bina gladi. — Drugi je delavec N. Dva meseca je že bolan; ženo ima tudi holno in šest otrok. V skladišču ne dobi nič živeža več, drugje tudi ne. Sedaj se predstavite bedo, ki vlada v tej družini. — Ako pa je delavec član svoje konsumne organizacije in kupuje v njenih prodajalnah, ga ta ne zapusti ne v potrebi ne v boleznih. Delavci — postojte pri teh dveh slučajih ter jih premišlujte!

— Umrla so v Ljubljani: Marija Evfemija Kržišnik, urušilnica učiteljica, 34 let. — Frančiška Furlan, žena ključavničarskega mojstra, 53 let. — Ivana Bukovnik, delavka v tobačni tovarni, 43 let. — Alojzij Janež, mestni ubožec, 72 let. — Marija Cirk, delavka v tobačni tovarni, 34 let. — Antonija Salupershek, sedlarjeva vdova, 62 let. — Leopold Birk, zasebni uradnik, 56 let. — Friderik Fernando, zasebnik, 82 let. — Barbara Czerny, zasebnica, 85 let. — Hugon Franc Forstner, sin železniškega uslužbenca, poltretje leto. — Michael Pintar, gostač, 68 let. — Marija Krušnik, delavka v tobačni tovarni, 42 let. — Valentin Mušič, lajnar, 46 let. — Ivan Dolinar, delavec, 54 let. — Matevž Šimenc, pekovski pomočnik, 72 let. — Emil Kogoj, sin čevljarkega mojstra, 2 leti.

— S trehuhom za kruhom. V torek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 18 Hrvatov, nazaj je prišlo pa 40 Macedoncev. 60 Hrvatov je šlo v Nemčijo, 28 pa v Novo mesto. 45 Ogrov je šlo na Grosuplje. Predvčerajšnjem je šlo v Ameriko 40 Macedoncev. 7

Slovencev in 17 Hrvatov, nazaj je prišlo pa 200 Hrvatov in 50 Macedoncev.

— Iz gledališke pisarne. Danes v četrtek (nepar) in v osoto (par) gostuje v naslovni vlogi opere »Tosca« gospa Lili Nordgartova z Dunaja. Da se razvidi, v kateri smeri se giblje zadnje čase dramatični repertoar te odlične pevke, navedemo nekaj vlog, v katerih je v lanskim in letošnji sezoni delovala v »Ljudski operi« na Dunaju, na dvornem gledališču v Braunschweigu in na gledališčih v Lübecku, Kielu in Hannoveru: »Pesem z gora«, »Ples v maskah«, »Čarobna piščalka«, »Senta v »Večnem mornarju«, »Venus v »Tannhäuserju«, »Ortruda v »Lohengrinu«, grofica v »Figarovi svatbi«, v »Nibelungih« Walkira, v »Siegfriedu« in v »Götterdämmerung« Brunhilda. Vloga Toske poje v slovenskem jeziku, ki ji je znan izza mlada, ker je hodila v Ljubljani v slovensko ljudsko šolo.

— Nesrečna smrt. V torek zjutraj so našli na Ilovici v takozvanem Koruznikovem grabnu mrtvega bivšega anončnega pisarja Leopolda Birka, rojenega leta 1856. v Ljubljani ter pristojnega v Dob pri Kamniku. Na lice mesta došla policijska komisija je dala njegovo truplo prepeljati v mrtvašnico k sv. Krištofu. Kakor se je dognalo, je mož po nesreči zašel v jarek in utonil.

— Ogenj v Studnem pri Postojni. Veliki petek ponoči je zgorelo posestniku Iv. Milavcu št. 15 vse gospodarsko poslopje; tudi sena do 300 centov. Skode je čez 400 T. kron. Zavarovan je bil le za malo svoto. Kako je nastal ogenj, se ne ve. Ker je začelo goreti v skednju, sumijo, da je moral kdo nalašč zažgati.

— Izgubljen. V torek popoldne je med postajo Vižmarje in 3. čuvajnico odletel potnik klobuk iz vlaka. Lastnik prosi, da ga dotična gospa, ki ga je pobrala, odda v prodajalni konsumnega društva v Šiški ali pa v Ljubljani v Sodni ulici.

Mednarodna konferenca za delavsko varstvo.

V letih sedemdesetih preteklega stoletja so se začele ostreje kazati prve posledice pretiranega dela delavk v industriji. Nočno delo in delo po 12, 14 ur je povzročilo nenavadno umrljivost otrok. Živa potreba za varstvo otrok proti izkoriščanju kapitalističnih podjetnikov je privedla takrat do prve mednarodne konference za delavsko varstvo. Konferenca je naročila državam, da naj zakonito urede varstvo delavk in mladostnih delavcev in naj popolnoma prepovedo otroško delo po industrijskih obratih. Mnogo, kar se je takrat zahtevalo za varstvo delavk, še dandanes ni zakon. Že berlinska konferenca je zahtevala zakonito prepoved ženskega nočnega dela. Avstrija je šele pred dvema leti uzakonila to prepoved, na Norveškem je še sedaj nimajo. Tudi zakonitega deseturnega delovnika nimajo še po vseh državah, seveda je med državami, ki se branijo uzakonitve deseturnega delovnika, tudi Avstrija.

Počasi, prav po polzevo, napreduje zakonito varstvo delovnega žentstva in beda in bolezen sta še vedno plačilo za njihovo trikrat obremenjeno življenje. Da spravi mednarodno delavsko varstvo zopet za stopnjo višje, je sklicala švicarska vlada za letošnji september vse države na mednarodno konferenco za delavsko varstvo. Na zadnji mednarodni konferenci za delavsko varstvo, ki je bila leta 1906, so se vse udeležene države zavezale, da odpravijo nočno delo za delavke. Vse države so se bile takrat zavezale, da bodo uzakonile po svojih zbornicah to prepoved do leta 1910. Prav tako so se takrat zedinile vse države za prepoved uporabe belega fosforja pri izdelovanju vžgalic. To določbo so izvedle tudi že vse države.

Letošnja konferenca bo pred vsem zahtevala mednarodno zakonito prepoved nočnega dela za mladostne delavce do 18. leta in uvedbo deseturnega delovnika za delavke. Načrt je izdelala švicarska vlada in načrt ima tudi izjemne določbe, da se v izrednih slučajih podaljša deseturni delovnik in tudi dovoli mladinskim delavcem nočno delo.

V socialno političnem odseku avstrijske zbornice leži že več let zakonski načrt, ki zahteva deseturni delovnik za delavke in ki ga je izdelala socialno demokratična frakcija. Vedno pa preprečijo meščanski poslanci in vlada posvetovanje o tem načrtu in delavke, katerim ni že njihova strokovna organizacija priborila deseturnega delovnika, morajo še dalje robotati po 11 in še več ur. Če bo v septembru bernska konferenca naložila državam moralno dolžnost, da morajo do gotovega termina uvesti zakoniti deseturni delovnik, potem je upanje, da se zganejo meščanske stranke in vlada in vzamejo končno v pretres socialno demokratično predlogo.

Resnica je, da dandanes že na stotine žen ne dela več kakor po deset ur na dan. Saj je n. pr. strokovna zveza tobačnih delavk in delavcev izvajala 8 in tričetrtturno delo na dan in mnogo delavk v drugih strokah dela manj nego 10 ur dnevno. Ali vendar je še veliko veliko delavk, ki morajo delati po tovarnah več kakor po enajst ur vsak dan. Meščansko časopisje milo toži, da nazadnje število porodov, da žene ne porajajo nič več toliko otrok v enem letu kakor prej in da narašča od leta do leta umrljivost otrok. Ali tega pa ne pomislijo, da bi bilo nešteto otrok ohranjenih življenju, če bi se mati vrnila eno ali dve uri prej od dela in če bi ne bili ravno delavski otroci izročeni popolnoma tuji oskrbi. Po eni strani obkrojuje umrljivost otrok, ali svoj profit pa ceni meščanska družba vedno še višje kakor življenje proletarskih otrok in se ne more odločiti, da bi segla po edinem sredstvu, ki bi lahko zajezil umrljivost, in uzakonila izdatno materinsko varstvo. Ker vedno le slišimo, da bo vso avstrijsko industrijo vzel vrag, če se uzakoni deseturni delovnik za delavke, zato je bernska mednarodna konferenca tako važna: če se odločijo vse države, da bodo

dale delavkam deseturni delovnik, potem se zruši edini argument, s katerim siepe profitarški podjetniki javnost, v nič, potem ni nobenega izgovora več, ki bi lahko vzdrževal zakonito določeni deseturni delovnik. Deseturni delovnik je prvi korak do cilja, ki bi ga delovno žentstvo ne smelo nikdar izgubiti izpred oči: osemurni delovnik in prost sobotni popoldan. Prost sobotni popoldan je zahteva, ki jo morajo strokovne organizacije pri vsakem boju trdovratno ponavljati.

Stajersko.

Iz maščevanja. Z Dunaja poročajo: Strahotno, skoraj neverjetno dejanje je zagrešila v sredo dopoldne služkinja, ki je bila že dlje časa uslužbena pri agentu Glanzu. Služkinja je 18letna Hrvatica Ana Konjukova. Konjukova je v sredo dopoldne vrgla šestletnega sina svojih delodajalcev skozi okno in potem še sama skočila za otrokom. Dejanje je storila iz maščevanja, ker ji je Glanzova odpovedala službo. Deček je zadobil težke poškodbe. Konjukova ne tako težke, ker jo je ulovil med padcem stražnik. Konjukova je že priznala, da je storila dejanje iz maščevanja.

Goriško.

— Kormin. Pretečeno nedeljo je bil občni zbor skupine železničarjev. Udeležba je bila nepričakovano velika. Socialno demokratično organizacijo je zastopal sodr. Clement. Predsedoval je predsednik skupine v Korminu, sodrug Lorenzon. Konstatiral je polnoštevilno udeležbo, kar priča najzgovornejšo o neprestanem napredku naše organizacije med železniškim osebjem te obmejne postaje. Podal je nato poročilo o delovanju skupine v preteklem poslovnem letu. Število članov se je podvojilo. Vršili so se mnogi shodi in sestanki. Izvedle so se razne akcije v prid osebja. Vloženih je bilo mnogo pritožb. Delovanje je bilo vsestransko in uspešno. Vrste se zato pomnožujejo in utrjujejo. Poročilo se je vzelo z zadovoljstvom na znanje. Poročal je nadalje v italijanskem jeziku sodrug Golouh iz Trsta, ki je pojasnil položaj železničarjev in njih naloge. Zborujoče je obvladovalo odkrito navdušenje. Za predsednika novega odbora je bil zopet izvoljen sodr. Lorenzon.

Vestnik organizacij.

Veselični odsek »Vzajemnosti« v Ljubljani ima sejo v petek 28. t. m. ob 8. zvečer v društvenih prostorih v Se-lenburgov ulici.

Odborova seja pevske podružnice je v četrtek ob 8. zvečer v društvenih prostorih Se-lenburgova ulica 6. Želeli je, da se ji vsi zanesljivo udeležijo. Ljubljanska podružnica planinskega društva »Die Naturfreunde«. Danes v četrtek ob 8. zvečer sestanek članov v restavraciji »International« na Resljevi cesti. Na sestanku poročajo o poslovanju konference župe za južno pokrajino in se določijo izletni program. Člane opozarjamo, da poravnajo zastale prispevke. — V četrtek 3. aprila bo v podružnici predaval S. Petrič o: Življenju in delovanju Karla Marxa.

Trst.

— Pripravljajte se na volitve! Volilni imeniki so razdeljeni po vseh reklamacijskih uradih, ki jih je otvorila naša stanka v mestu in okolici. Sodrugom in somišljenikom priporočamo toplo, naj se brez odlašanja pripravijo, ako so vpisani v volilni imenik. Kdor ni vpisan ali je napačno vpisan, mora reklamirati. Reklamacije poskrbe tudi naši reklamacijski uradi. Dovolj je, da prinese dotičniki v reklamacijski urad potrebne dokumente. Nasprotniki se pripravljajo in napenjajo svoje sile, da bi onemogočili uspeh zavednemu delavstvu. Po svojih listih pišejo italijanski nacionalci proti slovenskim in ti proti italijanskim nacionalcem. Na svojih zaupniških zborovanjih pa šuntajo svoje pristaje zoper socialiste in naravnost pripovedujejo, da ves boj velja socialni demokraciji. Ako se pripravljajo nasprotnik na boj, se moramo pripraviti tudi mi. Zato priporočamo sodrugom, naj pridno izvrše vse delo, ki jim je bilo naloženo na sestankih.

— Veselica v Sv. Križu, ki jo je priredila na velikonočni ponedeljek ondota podružnica »Ljudskega odra«, je uspešno najslajše v moralnem in gnotnem oziru. Prostorna dvorana Maganjeva ni videla še toliko občinstva kakor na ponedeljski veselici. In pogled na to množico, ki je napolnila vse kotičke in dvorani in na mali galeriji, je bil naravnost imponanten. Z ogromno udeležbo je občinstvo izkazalo svoje simpatije podružnici »Ljudskega odra« in njenemu pevskemu zboru. Veselica je podala sijajen dokaz, da je podružnica teh simpatij vredna in da pozna naloge, ki si jo je prevzela. O pevskem zboru je dovolj, ako povemo, da je pokazal zopet lep napredek, kar je le v čast in ponos Križanom. Moški zbor je zapel izredno lepo staro »Hej, socialisti« in novo A. Nedvedovo »Pomlad in ljubav«. Meščanski zbor je pa zapel novo A. Nedvedovo »Naša zvezda« in Hajdrihovo »Sirota« z altom solo pri čemer je pokazala sodelujoča Cilka Maganja, da razpolaga z nežnim in lepodonečim glasom. Na splošno zahtevo je moral zapeti meščanski zbor izven programa »Kadar mlado leto...«, ki jo je moral tudi ponoviti. Četrta točka je bila nekaj izrednega. Društveni pevovodja sodrug Günter, kateremu gre najlepše priznanje za napredek in uspeh pevskega zbora, je zaigral na gosli s spremljevanjem glasovirja Ch. de Beriotovo »Fantazijo Ballet«. Igral je mojstrsko in s polnim razumevanjem za nenavajeno uho težko skladbo. Občinstvo je poslušalo in sledilo za napeto pozornostjo in priredilo odličnemu pevovodji lepo manifestacijo. V zahvalo jej zaigral sodr. Günter izven programa kratko tota srčkano Trlovo sonato, za kar je žel ponoven aplavz. Imeli smo poleg tega še tri deklaracije. Sodruga Sedmakova je deklarirala Zupančičevo »Pesem mladine«; E. Pavlinova je deklarirala »Modernega sužnja«. Poleg tega so domači diletantje uprizorili še Aš-

kerčevo zalogro »Tujko«. Diletantom N. N., M. Perjavec, K. Sedmak, J. Pavlinova in C. Maganja kakor tudi trem sodružicam, ki so deklarirale imenovane pesmi, gre najlepše priznanje za trud in za uspeh, ki so ga dosegli. Veselici je sledil ples, ki je trajal živahno in ob zabavi vseh navzočih pozno v noč. S to veselico s tako raznovrstnim, bogatim in zares lepim programom je naša podružnica pokazala, da hoče naprej in naprej do cilja. Kriškim sodrugom želimo še obilo lepih uspehov, kakor je bil ponedeljski.

— Železniška nezgoda. V nedeljo zvečer se je pripetila na južni železnici nezgoda, ki bi bila kmalu ugrabila življenje petletni Albini Škerlj in 22letnemu Leonu Perhavec. Družini Škerlj in Margon sta se vračali z vlakom iz Nabrežine v Trst. Blizu postaje Miramar so se vrata voza, ki niso bila trdno zaprta, odprla in petletna Albina Škerlj je skozi odprta vrata padla iz voza v jarek poleg tira. Vlak je bil v polnem diru. 22letni Leon Perhavec, ki se je tudi nahajal v vlaku, je nemisleč na veliko nevarnost, skočil za deklico iz voza. Na klice potnikov je sprevednik dal znamenje, da naj se vlak ustavi. Ali strojevodja najbrže ni zapazil znamenja; vlak se je ustavil šele na postaji Miramar. Postajenačelnik je poskrbel za takojšnjo pomoč ponesrečenima. Telefonično je zahteval, da naj se prihodnji brzovlak, ki vozi mimo Miramara v Trst, ustavi na postaji Miramar, da odpelje ponesrečenca v Trst. Ponesrečeno deklico so našli v jarku nezvestno. Zdobila je hude poškodbe. Perhavec se je vsled sunka, ko je skočil iz vlaka na tir, močno pretresel. Deklici je v sili vendar pomagal. Oba so potem pripeljali v Trst. Deklico so nesli v bolnico, Perhavec so prepeljali na dom. Ravateljstvo južne železnice poizveduje, koga zadene odgovornost. Ju-naški čin Perhavca, ki je skočil iz vlaka, da pomaga ponesrečeni, zasluži priznanje.

LJUDSKI ODER V TRSTU

priredi

v petek 28. t. m. ob pol 9. zvečer v zeleni dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonnina 15

proslavo Karla Marxa

ob tridesetletnici njegove smrti.

Govoril bo sodrug dr. Tuma iz Gorice.

Sodrugom in vsem delavcem priporočamo, da počaste dostojno spomin smrti največjega socialističnega misleca in da se udeležijo proslave v velikem številu.

Socialno politični pregled.

— Mezdno gibanje krojaških pomočnikov v Beljaku. Krojaški pomočniki v Beljaku so že pred nekaj tedni predložili mojstrom novo delovno pogodbo. Doslej veljavna pogodba poteka s 1. aprilom. Krojaški pomočniki v Beljaku so stavili silno ponižne zahteve, a mojstri se še pripravljajo na odpor. Pomočniki so izpolnili željo mojstrov in so izročili prav 180-daj nove delovne pogoje. Posvetovanja, ki so bila doslej med pomočniki in med mojstri so pa pokazala, da se mojstrom prav nič ne mudi z novo pogodbo in večina mojstrov se je obnašala tako, da so se pomočniki prepirali, da mojstri nočejo mirne poravnave. Ali to pomočnike kaj malo briga, ker so dobro pripravljani za eventualni boj. Vse krojaške pomočnike pa prosimo, da naj ne hodijo v Beljak, dokler ne bodo izpolnili mojstri neznatne zahteve pomočnikov.

— Premogarska organizacija v Ameriki. Nobena delavska organizacija v Zedinjenih državah ni pokazala toliko napredka in toliko uspeha kakor organizacija premogarjev »United Mine Workers of America«. Letno poročilo za 1912 predsednika John Whiteja in ostalih članov eksekutive mora navdušiti in navdati s ponosom ne samo slehernega premogarja, temveč tudi slehernega delavca, kateri se zaveda svojih razrednih interesov. Članstvo premogarske organizacije je šlo leta 1896 9617; danes šteje U. M. W. of A. 391.000 dobrih članov. Organizacija je neprestano napredovala v vseh državah. Kjer so vstale nove podružnice, tam se je kmalo pokazal uspeh in izboljšale so se delovne razmere med premogarji. U. M. W. of A. je ves čas od svojega postanka v neprestanem boju z rudniškimi baroni. Ravno zdaj ima organizacija hud boj v West Virginiji, kjer se premogarji neustrašeno borijo proti premogovnim družbam, oboževanim »deputijem« in milici. Prejalsleji bodo premogarji v West Virginiji zmagali, delavci, ki imajo za seboj tako močno organizacijo, morajo zmagati vkljub vsemu nezasišanemu tiranstvu premogovnih družb in vsem brigadadžam krvičelnih najetih policiov. V minulem letu je U. M. W. of A. izplačala čez 700.000 dolarjev podpore štrajkarjem. Štrajkov sicer ni bilo mnogo, toda če unija gre na štrajk, ne odnehajo premogarji zlepa. Premogarska organizacija pa ni samo najuspešnejša, temveč tudi najnaprednejša med vsemi unijami v Ameriki. U. M. W. of A. priznava važnost delavske politične akcije in nešteto krat je že pozivala premogarje, da naj ob volitvah glasilajo za kandidate delavske — socialistične stranke. V nobeni drugi delavski uniji ni toliko zavednih socialistov, kakor ravno v premogarski organizaciji in pa v W. F. of M., ki združuje rudarje na Zapadu. Premogarji in rudarji sploh tvorijo najbolj zavedno delavstvo v Ameriki. U. M. W. of A. izdaja tudi svoje tedensko glasilo »Miner's Journal«, ki redno informira člane o socialističnem gibanju. Premogarji so si ustvarili veličastno organizacijo in ustvarjajo naprej. Vsa čast vrlim premogarjem!

— Avstrijska produkcija premoga v mesecu februarju. Prav tako kakor v mesecu januarju je tudi v februarju narasla produkcija avstrijskega premoga, zlasti pri rjavem premogu; produkcija rjavega premoga se je povečala za približno 1,3 milijonov centov, čeprav je imel februar le 28 dni.

Balkanski in mednarodni položaj.

Poveljnik Odrina Šukri paša se je vdal. Kralj Ferdinand mu vrne sabljo v znak priznanja za njegovo hrabrost. Pri Čataldži se nadaljuje bitka. Obleganje Skadra je ustavljeno.

PADEC ODRINA.

Belgrad, 26. Vest o padcu Odrina se potrjuje. Mesto je padlo po generalnem naskoku združenih bolgarskih in srbskih čet.

Sofija, 26. Po neuradnih vesteh je zjutraj en bolgarski polk vstopil v Odrin.

Potrdilo iz Belgrada.

Belgrad, 26. Naša jutranja vest, da je Odrin padel, se potrjuje iz Sofije. Turki so se borili vse do kraja. Bolgarske in srbske čete so morale zavzeti utrdbo za utrdbo. Ko so se pripravljale na zadnji naskok, so Turki še enkrat zbrali svojo defenzivno silo. Branili so se kakor levi, toda bolgarske ofenzive niso mogli ustaviti. Šukri-paša je dal zažgati vsa vojaška postopja, ko je videl, da pade mesto v roke zavzeznikov. Potrdilo vesti o zavzetju je napravilo v Belgradu velikanski vtisk.

Prva turška vest.

Carigrad, 26. Včeraj so trajali ves dan ljuti boji okrog Odrina. Bolgarska infanterija je naskočila prednje turške čete, ki so se umaknile za glavno črto. Neka vest iz verodostojnega privatnega vira pravi, da je bolgarska kavalerija vstopila v Odrin.

Vest v Sofiji.

Sofija, 26. Iz glavnega tabora je došla vest, da je Odrin padel po srčitem boju, ki je trajal vso noč. Vse utrdbe so bile vzete z naskokom. Pehotni polk Šipka št. 23 je bil prvi, ki je vstopil v mesto. V Sofiji vlada nepopisno navdušenje. Vse mesto je v zastavah. Vse prebivalstvo je na ulicah.

Splošni naskok.

Sofija, 26. Včeraj je osma, tundžijska divizija zasedla v južnem sektorju prednje sovražne pozicije, vjela 800 Turkov in zaplenila 20 topov in 8 mitraljez. Okrog 5. popoldne so čete toliko napredovale, da so bile od utrdbe le še 300 korakov oddaljene. Danes ob zarji so bolgarske čete s silnim naskokom zavzele vso vzhodno fronto s forj Ajvaš Baba, Aldžoglu, Kestenlik, Kurut Česme, Jildiz Tabija, Topolu in Kavkaz Tabija, ter vse baterije. Bolgari so se takoj utrdili v teh forih. V Odrinu so Turki zažgali skladišča Basjub, Kemer, Hadirlik, arzenal, artiljerijski depo, malo vojašnico in Janik Tišil, ter bolnišnico in vojašnico v severnem mestu. Plamen šviga na mnogih krajih mesta proti nebu. Prebivalstvo beži v blaznem strahu ob utrjeni črti.

Sofija, 26. Snoči ob 10. je bil položaj pred Odrinom sledeči: V vzhodnem sektorju so bolgarske čete napredovale na 200 do 300 korakov pred utrdbe. Tisoč turških vojakov je bilo vjetih, razun onih 300, ki so bili vjeti dopoldne. Bolgari so dobili 6 mitraljez in 21 topov, med temi 7 brzostrelnih, ki so se takoj obrnili proti sovražniku. Po noči se je vnel besen boj pred Iorom Tokat Bala v vzhodnem sektorju. V severozapadnem sektorju so naše čete zasedle utrdbo Ekmet Džila. Vso noč so se boji nadaljevali. Odločilni naskok se je pričel danes na vse zgodaj. Turki so bili poraženi in šipkanski polk je prvi vstopil v mesto, v katerem so goreli skoraj vsi vojaški objekti.

Zasedanje mesta.

Sofija, 27. Za 23. polkom so prihajali nekateri drugi pehotni polki v mesto, za njimi pa na posled artiljerija. Požar se razširja po mestu. Nevtralni pas v Karagaču pri kolodvoru, ki je bil določen za bivališče tujih državljanov, se je varoval z vso skrbnostjo. Bolgari so pri Odrinu vjeli 1400 Turkov, ter zaplenili deset mitraljez in dvajset topov sistema Maksim. Splošni naskok je vodil general Savov.

Fantazije.

London, 27. Tukajšnje »Central News« trdi, da je Šukri-paša, ko je videl, da koraka prvi bolgarski polk v mesto, poglaval glavni arzenal, z njim pa sebe in del posadke v zrak. (Čemu neki? Ker potrebujejo šmoki še več krave romantike?)

Šukri-paša vjet.

Sofija, 27. Poveljnik Odrina Šukri-paša je v bolgarskem vojnem jetništvu.

Šukri-paša.

Sofija, 27. Bolgarska brzojavna agentura javlja, da se je Šukri-paša včeraj ob 2. popoldne vdal generalu Ivanovu.

Sofija, 27. Tukaj slave z občudovanjem hrabrost odrinskega poveljnika Šukri-paše. Gotovo je, da mu vrne Ferdinand, ki se je včeraj odpeljal v Odrin, njegovo sabljo in da se mu bodo izkazale vse vojaške časti. Poskrbljeno bo, da bo v Sofiji sprejet z vsem odlikovanjem.

Zadnja faza naskoka.

Sofija, 27. Ko so bolgarske čete prerezale žična pregraje, so poglale velike črede živine pred sabo, da se obvarujejo min. Enajst metrov

visoki betonirani fori so bili vzeti z bajonetom. V severozapadnem sektorju so se Srbi hrabro bojevali.

Vest v Sofiji.

Sofija, 27. Padec Odrina se je prebivalstvu v Sofiji naznanil z 21 strelji iz topa. Vest se je sprejela z velikanskim navdušenjem. Vsi zvonovi so zazvonili. Ogromna množica se giblje po ulicah. General Ivanov je naznanil vrhovnemu poveljniku, da se je Šukri-paša s svojim generalnim štabom vdal. General Ivanov je imenoval poveljnika za mesto in je izdal vse ukaze, da se vzdrži red v mestu. Po vsej deželi bodo danes službe božje za proslavo zmage (ki pa vendar ni ravno sveta reč) in za duše padlih vojakov (ki pa tudi ne ostanejo od mrtvih).

Ferdinand gre v Odrin.

Sofija, 27. Kralj Ferdinand se je s prestolonaslednikom Borisom odpeljal v Odrin.

Sofija, 27. Kralj Ferdinand je izrazil željo, da se mu predstavi Šukri-paša, ki je branil Odrin z izredno, največjega priznanja vredno hrabrostjo.

Vojaški pomen.

Berlin, 27. Tukajšnji bolgarski atašé pravi, da je največji pomen padca Odrina v tem, da je zdaj 70.000 mož z oblegovalnimi topovi prostih za Čataldžo in imajo zdaj Bolgari tudi direktno železniško zvezo tja, med tem ko so si morali doslej pomagati z volovskimi vozovi.

ŠUKRI-PAŠA ZAHTEVA BENCINA.

Carigrad, 26. Brezžična brzojavna zveza z Odrinom je bila dva dni prekinjena. V svojem zadnjem poročilu je Šukri-paša zahteval bencina za brzojavno postajo. Mislili so na to, da bi ga letalci spravili v Odrin. (Tega zdaj ne bo več treba.)

PRED ČATALDŽO.

Sofija, 26. Ena divizija bolgarske prednje straže je predvčerajšnjem opoldne porazila turško prednjo stražo pri Čataldži. Potem so bolgarske čete izvršile splošen naskok in zasedle kraje Telepes, Indžes, Čubatču in Serbeli. Turki so se umaknili.

Velika bitka.

Pariz, 27. »Matin« poroča iz Carigrada: Dne 24. se je vnela na južno zapadni fronti pri Čataldži besna bitka. Od 7. zjutraj do 1. popoldne ni utihnila kanonada niti za trenotek. Natančne vesti o podrobnostih primanjkujejo. V diplomatičnih krogih vedo le toliko, da so Bolgari polkušali začeti ofenzivo na desnem krilu in so otvorile srdit artiljerijski dyoboj. Ali kmalu so Bolgari napredovali do Karakeja in tedaj se je sponadla pehota. Zdi se, da so Turki obkoljeni in da so prišli v slab položaj, četudi govore oficijozna poročila, da so ostali na vsej črti zmagoviti. Ena uradna vest pravi, da so bile bolgarske čete, ki so šteje 60.000 mož, odbite in da so pustile več kakor 2000 mrtvih na bojišču. V mesto prihajajo številni ranjenci. Neprenehoma odhajajo nova pojačanja proti Čataldži.

Turška poročila.

Carigrad, 27. Bolgarska ofenziva pri Čataldži, ki se je pričela v nedeljo, se navidezno razvija v veliko bitko. Pri San Stefanu se je v ponedeljek neprenehoma slišalo gromenje topov. Drugi dan se je boj razvil na vsej črti. Tri divizije pod poveljništvom Enver bega so v ponedeljek odšle od San Stefana proti Čataldži in Derkosu. Tudi parniki so odpluli z infanterijo, kavalerijo in artiljerijo. Prvi naskok Bolgarov je veljal Kadikēju. Turki so se branili z izredno energijo. Včeraj sta stopila v boj 10. in 20. volni zbor. Bolgari, ki so naskočili središče turške pozicije, so bili odbiti in so se umaknili proti severu. Do večera je bila bitka neodločena. Čete s strojnimi puškami so odšle za pojačanje proti Čataldži.

Turki se umikajo.

Milan, 27. »Corriere della Sera« poroča iz Carigrada: Potrjuje se, da so Bolgari s tremi divizijami pričeli silno ofenzivo proti turškim pozicijam pri Kadikēju. Bitka se je yes drugi dan nadaljevala. Turki so v naglici mobilizirali vse svoje sile. Iz uradnega vira poročajo, da je vojni zbor Hilmi paše napredoval in prizadel sovražniku velike izgube. Vojni zbor Mahmud paše je baje naletel na znaten odpor. Generalni štab je ukazal, da odide deseti rezervni zbor od San Stefana v fronto. Iz Carigrada je odšla kavalerija proti Čataldži. Vse bolnišnice v San Stefanu so izpraznjene za nove ranjence, ki prihajajo v vedno večjem številu. Uleme v Carigradu so dobile nalog, da molijo za zmago. Po zadnjih vesteh pa so se morali Turki pod silnim pritiskom bolgarske ofenzive umakniti in so bili korak za korakom potlačeni vse do Čataldže. Z vso naglico se pošiljajo velika pojačanja na bojišče.

»Nič posebnega.«

Carigrad, 27. Zadnje uradno poročilo se glasi: Včeraj popoldne je sovražnikova artiljerija začela obstreljevati naše pozicije pri Čataldži. Strelba je trajala do večera. Zgodilo se ni nič posebnega. Pri Bulajiru je bil dan popolnoma miren.

Boj se nadaljuje.

Sofija, 27. Srčita bitka pri Čataldži se nadaljuje z vso vehemenco. Rezultati in izgube še niso znane.

SKADER.

Esad paša odklanja odpust civilistov.

Cetinje, 27. Uradno poročajo: Ko so zastopniki velesil storili pri črnogorski vladi sku-

pen korak, da bi se civilnemu prebivalstvu v Skadru dovolil odhod iz mesta, je vrhovni poveljnik prestolonaslednik Danilo poslal po parlamentarju pismo Esad paši z naznanilom, da je prebivalstvu, ki se ne vojskuje, dovoljeno tekom 50 ur zapustiti Skader. Esad paša se je pisмено zadržal za velikodušno dovoljenje, katerega pa se ne more poslužiti, ker nima za to dovoljenja od svoje vlade. (Zanimivo je, da ne prihaja Črni Gori niti na misel, da bi govorila o avstrijski zahtevi. Njena vlada omenja le skupni korak velesil, za Berchtoldovo žuganje se pa še ne zveni. Zares, namesto ministra za zunanje zadeve ima ministra za oskrbovanje evropskih blamaž.)

Konec obleganja.

Belgrad, 27. V vladnih krogih pravijo, da je obleganje Skadra definitivno ustavljeno. To se je zgodilo vsled nasveta francoskega in ruskega poslanika (ne avstrijskega), ki sta naznanila Pasiću, da so velesile (ne Avstrija) definitivno določile meje Albanije. Vsled tega je zavzelje Skadra v vsakem oziru brez pomena.

Avstrijski častniki v Skadru?

London, 27. »Daily News« pripoveduje: Neki srbski častnik, ki je bil pred Skadrom ujet, pa se mu je posrečilo pobegniti iz mesta, poroča, da poveljuje skaderski artiljeriji 15 avstrijskih oficirjev, ki služijo v turški vojski. To se smatra za glavni vzrok, da zahteva Avstrija prost odhod civilnega prebivalstva pred glavnim naskokom.

Zajeta turška ladja.

Carigrad, 27. Neka grška torpedovka je zajela turško transportno ladjo »Vurla«, ki je vozila živež za turške čete iz Smirne.

ALBANIJA.

Meje.

Frankobrod, 27. »Frankf. Ztg.« poroča iz Londona, da je poslaniška konferenca doslej določila mejo za severno Albanijo, ki se drži od izliva Bojane toka reke, objema Taraboš, gre od Zonja čez skadersko jezero do lukanskega zaliva in čez Buzi Klementi do Gusinje Planine. Nadaljnjo mejo označuje razvodje Lima in Drina do Djakove, ki bo srbska; ob Belem Drinu gre meja proti Prizrenu, kateremu se zapadno izogne. Ljuma in Diatrij postaneta albanska, mesto Debar pa srbsko. Črni Drin je meja do ohridskega jezera.

London, 27. Glede na južno mejo Albanije nameravajo raztegniti Grško do doline Kalamas, kar se je imelo zgoditi že leta 1880, pa se je takrat razbilo ob odporu Albancev.

VOJVODA MONTPENSIER.

Rm, 27. »Tribuna« poroča iz Brindisija, da je predvčerajšnjem zvečer odplul parnik »Necong« z vojvodo Montpensirskim, kandidatom za albanski prestol, v nedoločeno smer. Preden je odplul parnik, je šel pristaniški poveljnik Cavazza na krov parnika.

AVSTRIJA IN SRBIJA.

Belgrad, 27. (Posebno poročilo.) V Belgradu se je bilo zadnje tedne razpoloženje napram Avstriji znatno izpremenilo. Nastop sedme monarhije zoper srbske interese ob Jadranskem morju in afera konzula Prochaska sta bili že precej pokopani, zlasti ker se je zdelo po zadnjem obisku poslanika Jovanovića v Belgradu, da se bo doseglo z Avstrijo ugodno gospodarsko razmerje. Nastop dunajskega kabineta proti Črni gori je nenadoma pokvaril to zboljšanje. V tukajšnjih krogih se boljbolj utrjuje prepričanje, da avstrijskim vladajočim faktorjem nič ni ležeče na dobrih odnosih z balkanskimi državami in da je na Dunaju sovražstvo do Srbije in Črne gore neumrljivo. Avstrofiliški dementi imajo vsled tega skrajno težavno stališče, ker se preteči koraki Avstrije proti Črni gori tolmačijo le tako, da je hotela Avstrija ponižati Črno goro. V poučenih krogih trdijo z vso odločnostjo, da so očitki Avstrije neutemeljeni in z začudenjem se vprašujejo, kje je dunajski kabinet dobil svoje informacije o črnogorskih grozdejtstvih in zakaj se razširjajo po dunajskem časopisju kakor poročila o doganin dejstvih, ki pa še na nikakršen način niso potrjena. Zaradi verskega izpovedanja sploh nikjer ni bilo resnih konfliktov. V nekaterih krajih, kjer so neke obitelji prestopile na pravoslavlje, se je tako zgodilo brez najmanjšega pritiska in celo proti nasvetom srbskih, odnosno črnogorskih oblasti, ki so priporočale prizade-tim, da počakajo do konca vojne. Prestop na pravoslavlje se razlaga na povsem enostaven način; dotične družine so bile svojčas namreč pravoslavne, pa so zapustile svojo cerkev pod turškim gospodstvom pod pritiskom ali pa vsaj iz strahu pred represalijami. Tudi katoliški cerkveni dostojanstveniki potrjujejo, da se katoličanom ne godi nobena sita. Po zanesljivih poročilih se lahko trdi, da je smrt frančiškana Palića v dunajskem časopisju povsem napačno opisana in nihče ne razume, odkod so mogli priti taki opisi, ki niso resnici niti v sanjah podobni. Tudi dogodek v medovanski luk je bil tendenciozno predelan. Vsi boji, izhajajoči iz različnih interesov, niso tukaj tako slabo vplivali, kakor krčevito stremljenje, da bi prikazali Jugoslovane vsemu svetu za divje barbare. V javnem mišljenju je vsled tega prepad med Srbijo in Avstrijo zopet tako velik kakor v času Prochaskove afere.

STAVKA V REŠKI LADJEDELNICI.

Reka, 27. Ravnateljstvo ladjedelnice »Danubius« družb »Ganz & Komp.« je izdalo oklic na delavce, v katerem jih pozivlja, da se vrnejo na delo. Kdor se do petka ne vrne je odpuščen. Stavkajoče delavstvo je sklenilo, da se ne vrne v tovarno, dokler vodstvo ne ugodni delavskim zahtevam.

AVSTRIJSKA KULTURA.

Dunaj, 27. V torek je bil poklican na dunajsko deželno sodišče krivnik Lang, kjer je

dobil naročilo, da naj se takoj odpelje z dvema pomočnikoma v Olomuc in naj se zgledi pri tamonjem okrožnem sodišču. Iz okrožnega sodišča v Olomucu so ga poslali na garnizijsko sodišče, kjer so Langu povedali, da je obsojen korporal v rezervi Ivan Bagacz, ki je 19. t. m. ustrelil nadporočnika Šrameka iz maščevanja, na smrt. Bagacza so po sodbi odpeljali v Tropavo. Lang je dobil naročilo, naj se takoj odpelje v Tropavo. Danes ob sedmih zjutraj je Lang izvršil svoj žalostni posel v Rudolfovi včjašnici.

MORATORIJ NA SRBSKEM.

Belgrad, 27. Uradni list objavlja kralji ukaz, da ugasne moratorij petinštirideseti dan po demobilizaciji srbske vojske.

VLADNA KRIZA NA FRANCOSKEM.

Stališče novega kabineta omajano.

Pariz, 27. Splošna sodba je, da so ure novega kabineta štete. V »Humanite« poziva sodrug Jaurès vlado, da naj takoj umakne predlogo o triletni vojaški službi, ki je mrtva, in naj organizira narodno obrambo na podlagi, mišre in razsodišč. »Figaro« piše, da je s pičlo večino 225 proti 162 glasovoma sprejeta zaupnica vladi zgovoren dokaz, kakšna nevarnost grozi triletni vojaški službi v poslanski zbornici.

VOJLILNA REFORMA V RUSKI DUMI.

Črnosotenci in njih priveski odklanjajo splošno volilno pravico.

Peterburg, 27. V dumi je bil odklonjen predlog kadetov (ustavovernih demokratov), da se uvede za dumo splošna volilna pravica; proti predlogu so glasovali ruski nacionalisti centrum in oktobristi.

POGREB GRŠKEGA KRALJA.

Atene, 27. Pogreb kralja Jurija bo v sredo 2. aprila. Srbijo in Bolgarsko bosta zastopala prestolonaslednika.

Atene, 27. Jahta »Amfitrite« pride s truplom mrtvega kralja danes v Pirej.

KATASTROFALNO NEURJE V SEVERNI AMERIKI.

Velikanske poplave. Na tisoče ljudi je utonilo v valovih.

Novi Jork, 27. Orkanu so sledili v Indijani in v Ohio, silni nalivi; reke so prestopile bregove in nastopile so povodnji, kakor jih ne pomnijo. Daytonski župan poroča, da je ubitih in utopljenih do 5000 oseb, 30.000 jih je brez pristrešja. Po cestah v mestu Peru v Indijani dere voda do 20 čevljev visoko. Reka Wabash je pretrgala jezove in je pokončala na stotine ljudi. Valovi pode lesene hiše in mrtva trupla. Med prebivalstvom vlada strašna panika. Ljudje so zbežali na strehe svojih domov, a je reševanje vsled deročih voda skoro onemogočeno. Vsled hudega mraza je usoda prizadete prebivalstva še neznanjšja. V Indianapolisu je tista četrt, vkateri biva bogata buržvazija pod vodo. Vode še zmerom naraščajo. Železniške proge v Indijani in Ohio so popolnoma razdejane in je ves promet ustavljen.

Novice.

* **Turek in zobotrebec** »Tägliche Rundschau« poroča: Londonski sestanek mirovnih delegatov, ki je potekel brez vsakega uspeha, je imel tudi veselje stran. Pri veliki pojedini na čast mirovnim delegatom so bili na mizi v srebrnih skledicah zobotrebeci, katere so podajali sluge z likerjem vred. Precej bojazljiv Turek, ki je bil prvič zapustil svojo domovino, je ogorčen zavrnil zobotrebec in dejal nato svojemu sosedu: »Oprostite, na te-le stvari se še nisem mogel navaditi. Dva sem že pojedel, več jih res ne morem.«

* **Provizoričen albanski kralj.** Iz Salzburga poročajo: Na vožnji po železnici od Bischofshofna do Salzburga je zbuhal te dni pozornost gospod z jako čudnim vedenjem. Vsi sopotniki so ga vsled tega opazovali z veliko radovednostjo; to je spravilo gospoda v veliko jezo in zahteval je od sopotnikov, da se naj obnašajo proti njemu spoštljivo, ker jih je doletela velika čast, da potujejo — s kraljem. Da to svojo izjavo še bolj podpre, je delil med sopotnike vizitke, na katerih so brali radovedneži: Viljem Haku, provizorični albanski kralj. V Salzburgu so kralja oddali v blaznico. Re-vež je neki trgovec iz Vratislave.

* **Star soprog — mlada žena.** Pred nekaj dnevi je umrl v Londonu polkovnik Caton. Državno pravdnštvo je dalo sedaj njegovo truplo izkopati. Caton se je poročil leta 1907. — takrat je bil star 69 let — z lepo, živahno, 22letno Francozinjo. Vzlic veliki starostni razliki je bil Catonov zakon srečen. V zadnjem času je pa dobilo državno pravdnštvo več ovadb, ki dolže mlado ženo, da je zastrupila svojega soproga in dobila tako čimprej veliko premoženje Catonovo. Pri raztelesenju so dobili zdravniki v Catonovem želodcu precejšno množino mišnice in gospo Catonovo so sedaj aretirali.

* **Prvi krematorij na Avstrijskem.** Mesto Liberec na Češkem je pravkar kupilo zemljišče za 100.000 K, na katerem zgradi krematorij. Krematorij bo zgrajen na najvišji točki gričevja, ki obdaja mesto in se bo videl od vseh strani mesta. K zgradbenim stroškom bo prispevalo dunajsko društvo prijateljev za sežiganje mrtličev 140.000 K. Z zgradbo bo pričelo mesto najbrže že to pomlad in v jeseni bo že gotovo. Leta 1912 je bilo iz Avstrijskega prepeklanih 250 mrtličev na Nemško, da so jih tam sežgali.

* **Iz ruskih ječ.** 17 delavcev, pomiloščenih po zadnjem carjevem amnestijskem razglasu, je socialnodemokratskim poslancem v ruski dumi povedalo o trpinčenju političnega jetnika, pisatelja Sokolovskega. Sokolovski je interniran v policijskem zaporu na Vasiljskem Ostrovu v Peterburgu, 27. februarja so ga birčji ne-

asmiljeno pretepli, ker ni stal pri raportu dovolj ravno. Sokolovski je jetičen in po eksekuciji se mu je vtila kri. Ali nihče se ni zmedel zanj in šele ob treh zjutraj so ga prepeljali iz skupnega zapora v samotno celico. — V Piatigorsk v Kavkazu je zdravstvena komisija preiskovala ječe in je našla strahotne razmere: v eni luknji je bilo stlačanih 39 jetnikov, smelo bi jih biti le pet. Zaradi pomanjkanja zraka se je en jetnik zadušil. Med jetniki je bilo vse polno takih, ki so imeli legar. Hrano pa dobivajo tako, da bi je še prešli ne jedli. V takih razmerah živi okoli 200.000 jetnikov, od katerih je približno ena petina političnih kaznjencev. Politični kaznjenci, ki jih posebno kruto pretepa, si končajo svoje mukotrpno življenje, če si le morejo preskrbeti strup. Ko je bil na zadnji seji dune razgovor o strahotnem življenju ruskih kaznjencev, je dejal konservativni poslanec Liharev, da je nadzorstvo po ječah še ves premalo strogo, ker drugače bi ne bili samomorilniki. Mnogo kaznjencev tudi zblazni in te reveže pretepa prav tako neusmiljeno kakor druge. Največ kaznjencev pa oboli za jetiko in te oslabele ljudi oklepajo neusmiljeni biriči v verige.

Cerkev in znanost.

V starem veku se je znanost precej veselo razvijala in je dosegla razmeroma visoko stopnjo. Stari so imeli dobre zgodovinarje in zemljepisce, zlasti med Grki so bili glasoviti in resnično znameniti filozofi in tudi na polju matematike in prirodoslovne znanosti so dosegli uspehe, ki jih je treba spoštovati.

Znanost onih časov odlikuje posebno to, da je izhajala od opazovanja in preiskovanja prirodnih reči in brez apriorističnih predsodkov sprejemala uspehe razumnega mišljenja.

To vse se je izpremenilo povsod, kjerkoli je prišlo krščanstvo do veljave. S predsodki obremenjena vera je stopila na mesto opazovanja, presojanja in preiskovanja po načelu razuma. Povesti svetega pisma so se morale priznati za merodajne glede na postanek in starost sveta ljudi ter glede na razmerje med človekom in rastlinskim ter živalskim svetom. Samo oni izmed učenjakov starega veka, ki so v svojih nazorih dozdnevno soglašali s svetim pismom, so imeli veljavo; ali njih dela niso postala podlaga za novo raziskovanje, temveč postali so avtoritete in njih nauki so vsa dolga stoletja veljali za nedotakljive dogme.

Taka avtoriteta je postala n. pr. eden izmed prvih astronomov starega veka, Klavdij Ptolomej, ki je živel okrog leta 140 pred Kristom, s svojim takozvanim ptolomejskim svetovnim sistemom. On je učil, da zemlja kot središče vsega sveta čvrsto stoji in da se druga svetovna telesa vrte okrog nje in sicer tako, da je najbližji zemlji mesec, potem planeta Merkur in Venus, potem sonce in končno vnanji planeta Mars, Jupiter in Saturn.

Znano je, da je šele Kopernik (leta 1473. do 1541.) preuklenil ptolomejski sistem; v delu svojega življenja, ki je izšlo šele ob njegovi smrti, je dokazal, da zemlja ne stoji, ampak da se giblje okrog sonca.

Kakor je v astronomiji ptolomejski sistem, tako je vladala tekom vse dobe cerkvene vlade v medicini Dioskoridova »Materia Medica« iz prvega stoletja po Kristu, ter nauki Galena, izza Hipokrata najglasovitejšega zdravnikarja starega veka. Galenos, rojen leta 131. v Pergamenu v Mali Aziji, je mislil, da je našel v sliki, krvi, rumeni in črni žolči življenske soku, iz katerih obstoje vsi čvrsti deli telesa.

Vse bolezni so bile samo posledica slabe zmesi teh sokov.

Šele v 16. stoletju se je posrečilo zlasti delu Teofrasta Paracelsa (umrl je okrog 1554), odstraniti Galenov nauk. Paracelsus je smatral naravo za živo celoto, v kateri ni mirovanja in ne smrti, temveč vedno napredujoč, v notranjem načelu utemeljen organičen razvoj.

Kakor z medicino, je bilo z vso drugo znanostjo: Nobeno razumno raziskovanje se ni smelo tekom cerkvene vlade do 16., celo 17. stoletja pokazati javnosti.

Kemija, znanost snovne različnosti teles, je postala alkimija. Stoletja in stoletja so bili celo visoko stoječi duhovi prepričani, da obstoji neka snov, takozvani magisterium, pozneje imenovan »kamen modrihanov«, ki izpremeni vsa druga telesa, če se posujejo z njegovim prahom, v zlato in ki ozdravi tudi vsako človeško bolezen. In kakor se je uganjala namesto kemije alkimija, tako tudi namesto astronomije astrologija; to se pravi, namesto, da bi se opazovalo in zasledovalo gibanje svetovnih teles, so gojili »umetnost«, kako se prerokuje bodočnost zlasti glede na človeško življenje iz gibanja in položaja zvezd.

Seveda niso zastopniki krščanstva iznašli alkimije in astrologije; ampak nad vse značilno je le vendar, da so bile take zmote pod vladjo cerkve ne le mogoče, ampak da so se celo najbujnejše razvijale in dosegle najvišji pomen. Alkimisti so postali najprijetnejši svetovalci in prijatelji knezov ter visoke duhovščine; dvorni astrologi so gospodovali nad največjimi državami, dočim ni smela nobena resnična, razumna znanost dvigniti glave.

Ves svet ve, kako je ravnala cerkev, dokler je bilo gospodstvo povsem v njenih rokah, z ljudmi, ki so se upali svobodno misliti in odkritosrčno povedati svoje misli v verskem in znanstvenem oziru. Prokletstvo in preganjanje, ječe in verige, mučenje in zazidavanje, umor vsake vrste in kot najgroznejše: sežiganje živih ljudi — to so bila sredstva, s katerimi je cerkev pol-drug tisoč let trpinčila človeštvo, baje v službi usmiljenega boga in za vero, ki ji je glavna zapoved: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe. Vsak otrok ve, da je bilo na milijone »križovercev« (in »copernic«!) žrtev te ljubezni in tega usmiljenja.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

! Pošljite naročnino, če je še niste! !

40 letni uspeh, ki ga potrjujejo tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema G. Piccoli, Ljubljana.

Gostilna

pri

„Kankertu“

v Spodnji Šiški se odda.

Premogovnik „Adria“

(pri Divači) na Kranjskem išče

jamske delavce

Vpraša se pri ondotnem ravnateljstvu.

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Frančiškanska ul. 8

r. z. z. o. z.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

„Zdravnik želodca“

je edina posebnost želodčne nega, ki jo iz zdravilnih rastlin, kateri izbirno vpliva proti slabosti v želodcu ter ga radi tega v nobeni družini ne bi smelo manjkati.

„Zdravnik želodca“

je edina posebnost želodčne nega, ki jo iz zdravilnih rastlin, kateri izbirno vpliva proti slabosti v želodcu ter ga radi tega v nobeni družini ne bi smelo manjkati.

Delavske konsumne zadruge ZA TRST, ISTRO IN FURLANIJO

vpisana zadruga z omejenim jamstvom.

Trst, ulica S. Francesco d'Assisi štev. 23.

Nekaj števil...

Zadružniška ideja si pridobiva leto za letom, dan za dnevom vedno trdnjša tla. Spodaj navedene številke jasno dokazujejo, s kako hitrostjo se razširja med množico premožnim razredom prepričanje

da je edina rešitev iz društva zasebnih spekulantov velika zadružniška družina.

Te vedno rastoče številke dokazujejo nam tudi, da bodo ugodnosti katere bodo mogle Delavske zadruge nuditi svojim članom še večje, ako bode njih število razmeroma raslo kakor do sedaj, in ako se bodo držali člani gesla prvih zadružnikov, onih „vrlih pionirjev iz Rochdale“:

vse, kar je le mogoče, kupi naj vsak edino v lastni Delavski zadrugi.

Prodaje:

v 1. zadružni dobi	1903—1905 (19 mesecev) za	208.001'05	kron blaga
v 2. „	1905—1906 za	148.450'19	„
v 3. „	1906—1907 „	201'206'58	„
v 4. „	1907—1908 „	366.482'97	„
v 5. „	1908—1909 „	615.508'12	„
v 6. „	1909—1910 „	873.392'40	„
v 7. „	1910—1911 „	1.050.829'18	„
v 8. „	1911—1912 „	1.258.363'68	„
v 9. „	v prvih 6 mesecih (od 1/7 do 31/12 1912)	1.008.889'69	„

Do 31. decembra 1912 razpečalo se je članom za 5.731.123'86 kron blaga

Na dividendah se je izdalo 82.001'25 kron v blagu.

Bolnim članom, vdovam in sirotam se je razdelilo 33.909'02 kron podpore v blagu.

31. decembra 1912 so šteje zadruge 6859 članov.

31. decembra 1912 so znašale hranilne vloge svoto 180.009'25 kron.

Kako je bilo mogoče, da so naše Delavske zadruge postale tako velike in močne? Ker nudijo članom vedno večje ugodnosti in ker so splošno odpravile prodajo na upanje.

Delavske zadruge ne dajejo nič na upanje, ali v slučaju bolezni dajo članu brezplačno do 84 kron v blagu in v slučaju smrti pa njegovi vdovi ali ostalim sirotam do 126 kron, in sicer v razmerju s tem, kar je član potrosil v prejšnjem letu.

Delavske konsumne zadruge imajo sedaj 26 skladišč, in sicer se nahaja:

Skladišče; I. V Trstu v ulici dell'Istria št. 10.

„ II. V Trstu v ulici Belvedere št. 34.

„ III. V Trstu v ulici del Salice št. 4.

„ IV. V Trstu v ulici Acquedotto št. 67.

„ V. V Miljah na trgu, (Casa del popolo).

„ VI. V Trstu v ulici Conti št. 26.

„ VII. V Gorici v ulici del Duomo št. 9.

„ VIII. V Trstu v ulici Girolamo Muzio št. 6.

„ IX. V Pulju v Polikarpskem okraju ulica Santorio št. 17.

„ X. V Trstu v ulici S. Marco št. 13.

„ XI. V Isoli št. 11.

„ XII. V Trstu v ulici del Pozzo bianco št. 5.

„ XIII. V Trstu v ulici del Lloyd št. 10.

„ XIV. V Tržiču v ulici della Rosta št. 478.

„ XV. V Kopru, Callegheria.

„ XVI. V Trstu v Kjadinu S. Alojzij št. 800.

„ XVII. V Trstu, Škedenj, Trg.

„ XVIII. V Trstu, Verdely „Pra del Gobbo“ v občinskih hišah.

„ XIX. V Pulju v ulici Giosuè Carducci.

„ XX. V Trstu v ulici Raffineria št. 3 (oblačila).

„ XXI. V Korminu v ulici del Ponte št. 602.

„ XXII. V Muši (Mossa), Borgo Villa št. 42.

„ XXIII. V Fari, Borgo Chiesa.

„ XXIV. V Tržiču-Panzano (Ladjedelnica št. 11.)

„ XXV. V Valdobrota-Chiampore.

„ XXVI. V Trstu v ulici P. P. Vergerio št. 871

Osrednja skladišča, ulica S. Francesco d'Assisi štev. 21, 23 in 28.

Zadružna pekarna

ulica S. Marco štev. 17.

Skladišče oblačil

ulica Raffineria štev. 3.

Delavske konsumne zadruge prodajajo le svojim članom.

Nove člane sprejema vsako skladišče. Zadostuje podpis deleža 20 tih kron, katerega se lahko plača v malih obrokih po 20 vinarjev.

Računske izkaze, statute, predpise za podpore in vse druge tiskovine se dobivajo v vseh zadružnih skladiščih.

Delavci!

Vpišite se v našo veliko zadružno družino, s tem si zagotovite vse ugodnosti zadružništva.

Trst, v prosincu 1913.

Ravnateljstvo.